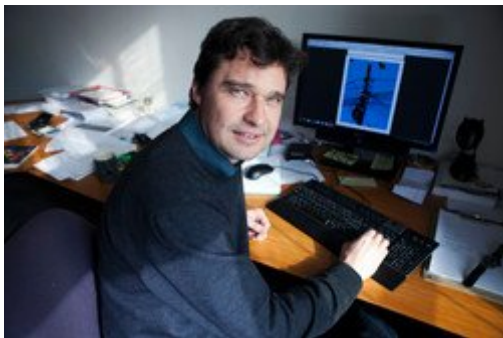

Wat een Nobelprijswinnaar economie gemeen heeft met de gemeentelijke politiek

Wie had kunnen denken dat Lloyd Shapley, samen met Al Roth de nieuwe Nobelprijswinnaar economie, ons ook zou kunnen helpen om de gemeentelijke politieke macht van een partij te bepalen aan de hand van het percentage stemmen dat ze behaalde en de coalities waar ze in stapt? Dat is precies wat de naar hem genoemde Shapley-waarde doet. Geen Nobelprijs, wel nuttig.

*Door Jan Bouckaert, hoogleraar Economie aan de Universiteit Antwerpen.
Twitter: @JanBouckaert*

Lloyd Shapley kreeg eerder deze week, samen met Al Roth, de Nobelprijs economie voor hun theorie en design van het efficiënt koppelen. Shapley ontwikkelde echter tijdens zijn Princetonjaren, in het begin van de jaren '50, de naar hem genoemde Shapley-waarde, waarvoor hij niet de Nobelprijs kreeg. Het was nochtans een doorbraak in de speltheorie. Hij ontwikkelde een manier om de verwachte waarde te berekenen voor elke speler in een spel waar je coalities met elkaar kan vormen. De Shapley-waarde geeft voor elke speler de verwachte coalitiebijdrage die hij oplevert door toe te treden tot elke mogelijke coalitie.

De gemeenteraadsverkiezingen zijn dan ook een fantastische bron van informatie om na te gaan met welk gewicht een politieke partij de touwtjes al dan niet in handen heeft om een gemeentebestuur te vormen. Een belangrijk en intuïtief inzicht is dat de politieke macht, bij een verkiezingssysteem waar je de meerderheid van de stemmen moet halen, niet noodzakelijk proportioneel is met het aantal stemmen dat een politieke partij ophaalt.

Het meest duidelijke voorbeeld is, uiteraard, dat een politieke partij genoeg heeft aan 51% van de stemmen om alle macht in handen te hebben. In Puurs heeft dus elke coalitievorming de winnende partij van burgemeester Koen Van Den Heuvel nodig om de gemeente te kunnen besturen. Omgekeerd heeft zijn winnende partij met haar 51,84 procent niemand nodig, en dus proportioneel meer politieke macht dan het behaalde percentage stemmen. De Shapley-waarde is voor zijn partij dan 100, terwijl alle andere partijen, zoals N-VA met 20 procent van

de stemmen, een Shapley-waarde gelijk aan nul hebben. Een meerderheidspartij heeft dus, niet onverwacht, alle politieke macht.

Spannender wordt het wanneer bijvoorbeeld twee partijen elk 49 procent van de stemmen halen en de derde partij slechts 2 procent. Dan heeft elke partij evenveel nood aan een tweede partij om een meerderheid te vormen. Alle partijen bezitten bijgevolg evenveel politieke macht. De Shapley-waarde toont dan aan dat elke partij precies één derde van de politieke macht bezit. Elke politieke partij kan individueel niets bereiken maar slechts een meerderheid leveren door aan te sluiten met precies één andere partij. Elke partij is dan 'pivotaal'.

Dit is het geval voor Kruibeke, waar elke grote partij (N-VA 33%; CD&V 31%; SVK 23%) slechts aan de macht kan komen samen met precies één andere grote partij. Het gevolg is dat 23% van de stemmen evenveel politieke macht genereert (één derde) als de grootste partij N-VA, met bijna 34% van de stemmen. Alle andere kleine partijen in Kruibeke hebben een Shapley-waarde van nul.

Omgekeerd is in Antwerpen de politieke macht van 'SP.A CD&V stadslidst' (met bijna 29% van de stemmen) volgens de Shapley-waarde slechts 19% , terwijl de N-VA (met bijna 38% van de stemmen) afklokt op een Shapley-waarde van 40%, en Open-VLD 10% van de politieke macht heeft met slechts 5% van de stemmen!

De Shapley-waarde houdt geen rekening met de 'politiek correcte' ongeschreven regel dat de grootste partij eerst aan zet is. Dit blijkt geen naïeve beperking te zijn. Ondertussen weten we al lang dat in tal van gemeentes, de partij met het grootste aantal stemmen niet steeds verzekerd is van een ticket voor de fel begeerde sjerp. Een verwittigd partijman is er twee waard!

De politieke macht van uw lokale partijen kan U zelf berekenen voor uw eigen gemeente, door te surfen naar <http://homepages.warwick.ac.uk/~ecaae/ssdirect.html>.